

Miehet, maskuliinisuus ja moniääninen feministinen tutkimus

Sari Irni & Katariina Kyrölä

Vuosi 2016 alkaa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa avoin rasismi, rasisminvastustajien ahdistelu ja harhaanjohtava puhe kahdesta ääripäästä rasismiin selvän tuomitsemisen sijaan on vallannut huolestuttavasti tilaa julkisessa keskustelussa maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoista. Uusnatsitaustaiset katupartiot väittävät suojelevansa naisia seksuaaliselta väkivallalta, jonka ne näkevät Suomen rajojen ulkopuolelta tulevana uhkana. He eivät kuuntele niitä lukuisia protestoivia ääniä, jotka painottavat naiseen kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ja häirinnän pitkää perinnettä suomalaisessa yhteiskunnassa. Lehtemme edellinen teemanumero, sukupuoli ja rodullistaminen, osoittautui ajan-kohtaisemmaksi kuin olisimme uskoneetkaan.

Viime aikojen yhteiskunnallinen keskustelu kansainvälisestä tilanteesta ja EU:n ja Suomen turvapaikkapolitiikasta on ollut perustavalla tavalla paitsi sukupuolittunutta myös sukupuolittavaa. Niin turvapaikanhakijat, muut maahanmuuttajat kuin Suomessa jo asuvat henkilötkin nähdään ongelmattomasti ja kulttuurisidonnaisesti naisina ja miehinä, joiden välisiä suhteita julkinen keskustelu ja sosiaalinen media ruotii. Rodullistamisen kriittisen analyysin lisäksi kaksinapainen käsitys sukupuolista ”naisina ja miehinä” kaipaa tuulettamista.

Tämän numeron anti julkiselle keskustelulle on mieheyden ja maskuliinisuuden kategorioiden kyseenalaistaminen, mutta myös feminiinisyyttä ja suomalaisia naisia koskevien mielikuvien kriittinen tarkastelu. Numeron artikkelit ja puheenvuorot jatkavat mieheyden ja maskuliinisuuden tutkimukses-

ta käytyä keskustelua ja haastavat miestutkijoita ja samalla laajempaa yleisöä kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän ja miehiä koskevien oletusten kyseenalaistamiseen. Teemanumeroa ei rakennettu systemaattisesti kirjoituskutsulla, vaan se syntyi osin onnellisten sattumien kautta, kun numeroon osui useampia mieheyttä ja maskuliinisuutta käsitteleviä tekstejä. Vaikka teksteissä ei tartuta juuri maahanmuuttokeskusteluun, piirtävät ne kuitenkin moninaista kuvaa siitä, miten miehiä ja maskuliinisuutta voisi tai pitäisi Suomessa tutkia, ja miten käsitykset kansallisuudesta, maskuliinisuudesta ja feminiinisyydestä kytkeytyvät yhteen.

Ilana Aalto tarkastelee artikkelissaan miestutkimuksen historiaa Suomessa 1985–1995 välisenä aikana ja suhteuttaa sitä tutkimussuuntauksen nykykeskusteluihin. Aalto kritisoi miesoletusta, jonka mukaisesti maskuliinisuus liitetään vain miesten sosiaaliseen kategoriaan kuuluviin, ja perää mieheyden kategorian ja kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän kyseenalaistamista. Hän pohdii myös miestutkimuksen kentän suhtautumista naistutkimus-oppiaineen nimen muutokseen sukupuolentutkimukseksi. Matleena Friskin artikkeli nostaa puolestaan esiin kiinnostavan tapausesimerkin siitä, mitä tapahtui 1960-luvun puolivälissä, kun nuorisokulttuurin suosimaan ihannemieheyteen alettiin kytkeä feminiiniseksi ymmärrettyjä ominaisuuksia. Frisk erittelee, miten miesfeminiinisyyttä käsiteltiin Suomen ensimmäisen meikkaavan miesbändin, The Mods -yhtyeen julkisuuskuva. Samalla hän kysyy, miten muun muassa sukupuoli-

lesta ”erehtymisellä” leikittely ja miesfeminiisyyden näkeminen ei-suomalaisena liikuttivat tai jähmettivät ajatusta kaksinapaisesta sukupuolesta.

Sade Kondelin jatkaa keskustelupuheenvuorosaan feminiisyyden ja mieheyden suhteiden avaimista transmaskuliinisuuden käsitteen avulla. Kondelin kysyy, huomioiko miestutkimus myös miesten feminiisyyden. Entä sulkeeko transmaskuliinisuuden käsite lähtökohtaisesti feminiisyyden pois? Kondelin pohtii, mitä uusia kysymyksiä mieheyden ja maskuliinisuuden tutkimukselle voi esittää trans-tutkimuksen näkökulmasta. Jiri Niemisen keskustelupuheenvuoro puolestaan tarkastelee inklusiivisen maskuliinisuuden käsitteen mahdollisuuksia vaihtoehtona hegemonisen maskuliinisuuden käsitteelle. Nieminen näkee molemmissa käsitteissä sekä ongelmia että mahdollisuuksia ja ehdottaakin niistä synteisiä.

Maskuliinisuus-teemaisten kirjoitusten lisäksi lehdessä on Merja Leppälähdän artikkeli *Kalevalan* naishahmojen uudelleen käsittelystä suomalaisessa nykykirjallisuudessa. Leppälähti kysyy, millaisia ovat 2000-luvun Aino ja Louhi, ja ovatko kulttuuriset mielikuvat naisista muuttuneet. Lisäksi Leppälähdän analyysissä vilahdaa yhteiskunta- ja tiedekriittinen, teknologisesti päivitetty visio sammosta.

∞

On kiinnostavaa pysähtyä pohtimaan hetkeksi sitä, miksi *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehdessä maskuliinisuus erottuu omana teemanaan, kun samaa tuskin tehtäisi niiden numeroiden kohdalla, joissa tekstit käsittelevät enimmäkseen naisia tai feminiisyyttä. Yhtäältä tämän voi nähdä sukupuolen tuottamisen tapana: sukupuolen kategoria kiinnittyy yhä naisiin pikemminkin kuin miehiin, vaikka lehden ja monien entisten naistutkimuksen oppiaineiden nimeäminen sukupuolentutkimukseksi pyrkii purkamaan sukupuolen kaksinapaista ymmärrystä. Samalla teemanumeroksi erottaminen kertoo siitä, että miesten ja maskuliinisuuden tutkimus on yhä sivuroolissa sukupuolentutkimuksen kentällä verrattuna naisia, naiseutta ja feminiisyyttä tarkasteleviin lähestymistapoihin – mikä voi olla osaltaan tärkeä poliittinen valinta tilanteessa, jossa naisten äänen kuuluvuus yliopistomaailmassa

ja yhteiskunnassa on kaukana itsestään selvydestä.

Päätoimittajat Jaana Vuori ja Hanna Ojala toteivat lehden edellisessä maskuliinisuus-teemanumerossa 3/2013, että kriittisen miestutkimuksen ja naistutkimuksen välinen raja-aita on purettu osaltaan sen myötä, kun sukupuolentutkimus-termi on omaksuttu tieteenalan kattotermiksi. Päätoimittajat Anneli Anttonen ja Kirsti Lempiäinen puolestaan ehdottivat numerossa 2/1999, että feministinen tutkimus voisi terminä olla sallivampi kuin naistutkimus – tai sukupuolentutkimus, jossa ”sukupuoli” ja ”naisuus” yhä käytännössä tuntuvat usein linkittyvän. Anttonen ja Lempiäinen, kuten myös Vuori ja Ojala, esittivät epäilyksensä sen suhteen, mitä miestutkimuksella ylipäätään on annettavaa, jos ja kun sitä tehdään sukupuolentutkimuksen kentän ulkopuolelta ja siitä irrallisena.

Me allekirjoittaneet haluamme tämän numeron myötä alkavan päätoimittajakautemme aikana painottaa lehdessä nimenomaan feminististä tutkimusta: muutoshakuista, poliittista, moniäänistä tieteen tekemistä, joka purkaa yhtä lailla sukupuolen kuin seksuaalisuuden, ”rodun”, kansallisuuden, luokan, kyvykkyyden kuin iänkin kategorioita ja niihin liittyviä risteäviä valtasuhteita. Samalla feministinen ote tarkoittaa muun muassa ihmiskeskeisyyden kyseenalaistamista sekä materian ja kulttuurin, luonnon ja teknologioiden, tunteiden ja merkitysten dynaamisia suhteita ja niiden osallisuutta yllämainittujen kategorioiden tuottamisessa ja liikuttamisessa.

Kaudella 2016–2017 *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehteä toimitetaan Turun yliopistossa, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella. Päätoimittajina ovat sukupuolentutkimuksen ja Turku Institute for Advanced Studiesin erikoistutkija Sari Irni ja mediatutkimuksen yliopistonlehtori Katariina Kyrölä. Toimitussihteerinä on tohtorikoulutettava Sari Miettinen (TY) ja kirja-arvioista vastaa tohtorikoulutettava Salla Peltonen (ÅA). Haluamme Turun yliopiston sukupuolentutkimuksen erityisyyden näkyvän monitieteisessä lehdessämme. Painopisteemme on erityisesti humanistisessa ja taiteiden tutkimuksessa, mutta kaikkien tieteenalojen feministiset ja sukupuolentutkimukselliset tekstit ovat edelleen lämpimästi tervetulleita lehteen.

Nostamme päätoimittajakaudellamme myös esiin ajankohtaisia feministisen tutkimuksen tee-

moja, jotka ovat jääneet toistaiseksi vähemmälle huomiolle *Sukupuolentutkimus–Genusforskning*-lehdessä. Vuoden 2016 toinen numero rakentuu uusmateriaalinen feminismin -teeman ympärille. Tästä numerosta löytyy lisäksi kaksi kirjoituskutsua tuleviin teemanumeroihin. Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän kriittisen pohdinnan hengessä numeroon 1/2017 kutsutaan trans- ja intersukupuolisuuden tutkimusta. Numeroon 2/2017 kutsumme luontokulttuurien tutkimusta, sillä ilmastonmuutokseen, ruokakriisiin ja tuotantoeläinten kohteluun liittyvät kysymykset kaipaavat lisää feministisiä näkökulmia. Sovittuna on myös tyttötutkimuksen teemanumero.

Haluamme edelleen kannustaa julkaisemiseen suomeksi ja ruotsiksi, ja Turun lähiötoimituskuntaan kuuluukin tutkijoita sekä Turun yliopistosta että Åbo Akademiasta. Uuden terminologian kehittäminen ja englanninkielisten käsitteiden kääntäminen opetusta ja yhteiskunnallista keskustelua varten on tärkeää kansainvälisen julkaisemisen vaatimuksista huolimatta. Tuemme lehden kaksikielisyyttä lisäksi päivittämällä pian lehden kirjoittajaohjeet myös ruotsiksi lehden verkkosivuille. Näin lehti voi aktiivisemmin julkaista muuallakin kuin Suomessa tehtyä ruotsinkielistä tutkimusta.

Trans- ja intersukupuolisuuden teemanumeron kirjoittajakutsu julkaistaan sekä suomeksi että ruotsiksi, koska haluamme mahdollistaa transtutkimuksen pohjoismaisen verkoston osallistumisen numeron rakentamiseen. Luontokulttuuriteemaan taas houkutellaan ensisijaisesti Suomessa tehtyä tutkimusta – molemmilla kielillä toki – koska muissa Pohjoismaissa tämä tutkimusala on jo huomattavasti laajempi kuin meillä.

Tieteellinen julkaisu-ympäristö on muuttunut viime vuosien aikana, ja yhä useammat lehdet julkaistaan verkossa. *Sukupuolentutkimus–Genusforskning*-lehden siirtymistä verkkojulkaisuksi käsitellään tulevan vuoden aikana sekä SUNSin hallituksessa että jäsenistön kanssa sen jälkeen, kun lehden toimitus on tehnyt selvityksen siirtymisen vaikutuksista. Jaamme edellisen toimituksen näkemyksen, jonka mukaan artikkelien, puheenvuorojen ja muiden tekstien vapaa saatavuus mahdollistaisi sukupuolentutkimuksellisten teemojen leviämisen helpommin paitsi eri alojen tieteen tekijöille, myös julkiseen keskusteluun. Nyt jos koskaan suomalainen julkinen

keskustelu kaipaa kriittistä ja moninaisille eroille sensitiivistä feminististä analyysiä.

Lopuksi haluamme kiittää Helsingin toimitusta hienosta työstä viimeisten kahden vuoden aikana. Suuri osa käsissänne olevan numeron tekstien toimitustyöstä on myös heidän ansiotaan.

Turussa 10.2.2016

Sari Irni ja Katariina Kyrölä